

Remiss: Kommissionens meddelande om EU:s kommande klimatmål för 2040 samt meddelande om industriell koldioxidförvaltning

Till: Klimat- och näringslivsdepartementet

Ärende: KN2024/00503

Datum: 2024.04.30

SveMin är branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige. SveMin representerar cirka 60 företag med drygt 15 000 anställda inom produktion, prospektering och teknik. Medlemsföretagen finns i hela landet. Metallgruvorna är lokaliserade till norra Sverige och Bergslagen medan kalkstensfyndigheterna främst finns på Gotland.

Bakgrund

I februari 2024 publicerade EU-kommissionen ett meddelande om ett europeiskt klimatmål om 90 procent nettominuskning av utsläppen till 2040 jämfört med 1990. Enligt kommissionen syftar meddelandet till att öppna upp för en politisk debatt om vägen framåt för EU och ett inspel för nästkommande kommission att ta vidare som lagförslag för att inkludera 2040-målet i den europeiska klimatlagen. Meddelandet innehåller inga konkreta detaljer om kommande klimatramverk som ska genomföra 2040-målet. Samtidigt publicerades ett separat meddelande om industriell koldioxidförvaltning där avskiljning, användning och lagring av koldioxid (CCUS) lyfts fram som viktiga tekniker för att nå klimatmålen.

Svemins sammanfattande synpunkter

SveMin står bakom EU:s målsättning att nå klimatneutralitet till 2050. Vi som gruvbransch har i vår klimatfärdplan (2022) bland annat enats om branschgemensamma mål om fossilfri gruvbrytning till 2035 och klimatneutrala processer och fossilfri energianvändning till 2045. I vår färdplan redogör vi även för förutsättningarna som krävs för att lyckas. I konkreta termer handlar det om stärkt konkurrenskraft i allmänhet och sänkta kostnader i synnerhet där tillgång till fossilfri el till låga priser blir en avgörande pusselbit. Det är samma ingångar som vi ser om EU:s klimatmål ska kunna förverkligas och det är mot denna bakgrund Svemins remissvar ska läsas. I korthet efterlyser vi stärkt konkurrenskraft, en energi- och klimatpolitik som lägger grunden för låga elpriser, en ökad fossilfri elproduktion, regelverk som gynnar klimatnyttig export, politiska påtryckningar för en global klimatpolitik, snabbare tillståndsprocesser samt utvecklade incitament att utveckla tekniker för koldioxidinfångning.

Fossilfri el till låga priser

För att svensk och europeisk gruvbransch ska uppnå EU:s klimatmål och vara lönsam är framtidens elkostnader avgörande. Förenklat handlar det om att elektrifiera bort fossila utsläpp vilket kräver stora mängder fossilfri el till en låg kostnad. Vår bransch genomför en omställning i syfte att göra gruvverksamheterna fossilfria där alla investeringar måste vara lönsamma. Då vi konkurrerar på en global marknad med världsmarknadspriser, som vi inte själva påverkar, så blir

kostnadssidan helt avgörande. Elkostnaden är den viktigaste och avgörande delen i vår kostnadsstruktur och om inte den är tillgänglig kommer omställningen att stanna upp och investeringarna att upphöra i Sverige. De kraftiga svängningarna i såväl elpriser som råvarupriser kan således skapa en giftig kombination av höga kostnader och låga intäkter.

Vi har de senaste åren bevittnat att elprisernas stundtals extrema svängningar orsakat allvarliga risker för både investeringsvilja och omställning när osäkerheten spridits om vad el kommer att kosta. Vår tydliga uppmaning till politiken är att hålla fokus på en snabbare utbyggnad av fossilfri elproduktion och nätinfrastuktur med en prissättning på el som gynnar fossilfria kraftslag och lägger grunden för låga och stabila priser. Detta möjliggör industrins omställning.

Sveriges statsminister säger ibland att "utan energipolitik så finns ingen klimatpolitik". Vi instämmer tillfullo. Det är i slutändan tillgång till leveranssäker el till låga priser som blir avgörande för att uppnå klimatmålen. Fram till år 2032 förväntas den svenska basindustrins (skogen, kemin, gruvorna och stålet) elbehov öka med runt 70 TWh, vilket motsvarar ungefär hälften av Sveriges totala elanvändning idag. Den svenska statens planeringsmål för 2050 ligger på en ungefärlig fördubbling av elförbrukningen i Sverige. Från dagens ca 140 TWh till omkring 300 TWh år 2050. EU-kommissionens meddelande innehåller inte motsvarande tydliga framåtblick över det framtida europeiska elbehovet. Det väcker frågor och bör uppmärksammas av den svenska regeringen. Därtill kan vi konstatera att kommissionens meddelande framhäver att energieffektiviseringsmålet om ett tak för EU:s slutliga energianvändning till 2030 fortsatt utgör en bärande del i EU:s energipolitik. Denna typ av absoluta tak för energianvändningen skapar både målkonflikter och osäkerhet då det framtida elbehovet bedöms öka väsentligt. EU:s energieffektiviseringsmål som det är utformat i dagsläget behöver utformas för att gynna industrins klimatomställning i stort.

En europeisk elmarknadsmodell som gynnar all fossilfri elproduktion

Kommissionen betonar i sitt meddelande att alla energikällor med noll och låga koldioxidutsläpp, inklusive förnybar energi, kärnkraft, energieffektivitet, CCS, CCU, kommer att behövas för att ställa om energisystemet till 2040. Kommissionen lanserar även, i samband med meddelandet, en industriallians för små modulära reaktorer (SMR). Svemin välkomnar att kommissionen utgått från en teknikneutral ansats i sitt meddelande. Alla fossilfria kraftslag kommer att behövas för att EU ska klara omställningen genom en storskalig expansion av fossilfri el. Svemin stödjer den svenska regeringens inriktning i att driva på för att EU:s kommande lagstiftning främjar en utbyggnad av alla fossilfria energikällor inklusive kärnkraft. En svensk teknikneutral ansats är också viktig för att påskynda utbyggnaden av vindkraft. En stor del vindkraft på land i Sverige, särskilt i närtid, är en nyckel för såväl snabb utbyggnad som lägsta möjliga elpris. Modelleringar visar att olika kombinationer av vind och kärnkraft kan ge lägsta pris men det är otvetydigt så att en stor del landbaserad vind skulle möjliggöra lägre priser samtidigt som det finns incitament för energibolag att investera. Det är också viktigt att säkerställa att produktionen av vattenkraft, som också har avgörande betydelse ur systemsynpunkt som reglerkraft, inte minskar mer än planerat i samband med de omprövningar av tillstånd som kommer att ske de närmaste årtiondena.

Sammanfattningsvis efterlyser vi reformer av den europeiska elmarknadsmodellen som gynnar fossilfri elproduktion samt skapar förutsägbarhet i prissättning av el. Det handlar om förutsägbarhet och energiplanering för näringslivet genom att veta vad det viktigaste bränslet, i form av el, kommer att kosta när investeringar och klimatomställning genomförs. Dagens elprissättningsmodell, som är baserad på kortsiktiga marginalkostnader, anser vi behöver reformeras för att stärka investeringsviljan i ny fossilfri elproduktion. Därtill ser vi behov av att skynda på utvecklingen av en global standardisering för kärnkraftsreaktorer i syfte att sänka kostnaderna för ökad fossilfri kraftproduktion.

Den globala klimatnyttan av export från Sverige och EU

Sverige och EU har ett teknikförsprång i klimatvänlig produktion och kan skapa ännu större klimatnytta i världen genom att exporten av produkter och teknik ökar. Exempelvis ger pågående omställning av produktion från pellets till järnsvamp i norra Sverige förutsättningar för att 40–50 miljoner ton koldioxidutsläpp om året kan sparas hos kunderna i stålindustrin. Det motsvarar närmare Sveriges samlade utsläpp. Generellt är produktion av metaller och mineral i Sverige mellan 60–90 procent mindre utsläppsintensiv än motsvarande produktion internationellt. Detta mycket tack vare det näst intill fossilfria elsystem vi har i Sverige i kombination med de stora investeringar som görs i klimatåtgärder i form av elektrifiering, digitalisering och utveckling av nya insatsvaror, processer och utrustning. Det ligger självfallet i vårt intresse som bransch att stärka vår exportmarknad, men det ligger också i klimatpolitikens intresse att EU och Sverige har en fortsatt stark industri. Utvecklingen vi ser just nu inom somliga elintensiva industrisektorer är tyvärr utslagning eller utflytt från EU. I en färsk rapport från *European Round Table for Industry* varnar författarna för de höga energipriserna inom EU och konstaterar att en avindustrialisering i Europa till följd av dessa priser redan har börjat. Denna utveckling gör förstås både klimatet och EU till förlorare och behöver åtgärdas. Egentligen är det ganska enkelt, finns inte lönsamheten för europeisk exportindustri kan den inte heller bidra till klimatomställningen.

Konkurrenskraft och konkretion om hur vi uppnår klimatmålen för 2030

Svemini välkomnar ett klimatmål för 2040 som kan utgöra ett lämpligt delmål för att nå EU:s långsiktiga mål om klimatneutralitet till 2050. Samtidigt vill vi betona att huvudfokus just nu behöver vara på det mer närliggande 2030-målet och hur vi som bransch kan gå stärkta ur detta arbete. Vi anser att politiken, som har beslutat om klimatmålen, behöver säkerställa verktyg som gör att målen kan uppnås med bibehållen konkurrenskraft för industrin. Beskeden vi får just nu på nationell nivå om att skjuta upp diverse beslut med utredningar, eller inte göra tillräckligt, inom exempelvis energi- klimat- eller transportpolitiken är inte en bra strategi. Osäkra eller uteblivna besked från politiken skapar osäkerhet i näringslivet och ställer många frågor om politiken själva tror på uppsatta klimatmål till 2030. Regeringens klimathandlingsplan som redovisades i december 2023 ger tyvärr inte tillräckliga svar. Nya utredningar om eventuella nya styrmedel från 2027 är alltför tunt och skapar just nu osäkerhet inom näringslivet. Svemini ser med oro på att det kan bli hastiga eller rentav panikartade politiska beslut när vi närmar oss 2030 vilket är negativt för både investeringsvilja och omställning.

För oss är klimatpolitik även industripolitik och vi behöver känna tilltro till att politiken är lojal med uppsatta mål och agerar därefter. EU-kommissionen skriver i meddelandet att den europeiska industripolitiken behöver stärka sektorer som behövs för den gröna omställningen genom exempelvis välriktade offentliga investeringar. Svemini delar denna analys, i synnerhet gällande kritisk infrastruktur i form av exempelvis fungerande energi- och transportinfrastruktur. Offentliga investeringar som behöver göras för att möjliggöra industrins omställning.

Snabbare tillståndsprocesser

EU-kommissionen framhäver i meddelandet att *”en bidragande lagstiftnings- och finansieringsmiljö säkerställs kommer att locka investeringar och produktion till Europa”* och att bl.a. akten om kritiska råvaror och rättsakten om nettonollindustri är viktiga instrument för att skapa ett öppet strategiskt oberoende och en utökad inhemsk produktion. Syftena med dessa rättsakter är bl.a. att avsevärt påskynda tillståndsgivningen. Svemini instämmer i att snabbare och mer förutsägbara tillståndsprocesser är av stor betydelse för EU:s konkurrenskraft. Tiden det tar för att få tillstånd i

Sverige och på många andra platser i EU underminerar viljan att investera. Vi ser det som centralt för EU:s möjlighet att nå klimatneutralitetsmålet för 2050 att komma tillrätta med dessa problem, inte minst gällande gruvor och tillräckliga mängder fossilfri elproduktion. Långa och komplexa tillståndsprocesser kommer att försämra EU:s möjlighet att konkurrera globalt. Ett övertydligt exempel på detta är att nya miljö kvalitetsnormer enligt EU:s vattendirektiv kommer att utgöra allvarliga hinder för både framtida gruvverksamhet och omställning i stort inom EU.

Behovet av en global klimatpolitik

Jämsides med klimatpolitiska mål på EU-nivå behöver EU agera offensivt som en central spelare för att sänka utsläppen globalt. Utan engagemang från jättar som USA, Kina, Indien och Brasilien blir det ingen klimatomställning värd namnet. Svemin välkomnar därför särskilt att kommissionen i meddelandet förespråkar att EU behöver bidra till att ”mekanismer för koldioxidprissättning”, såsom utsläppshandelssystem, etableras i andra länder. Därtill trycker Svemin på behovet av att EU arbetar för att utsläppshandelssystemet (EU-ETS) och gränsjusteringsmekanismen för koldioxid (CBAM) anpassas för att främja export från EU. När den europeiska industrin utgör en direkt global klimatnytta behöver detta också främjas av regelverken. Sverige bör därtill lyfta behovet av att kommissionen i god tid klargör hur samspelet mellan EU-ETS och CBAM långsiktigt ska fungera, eftersom utsläppshandeln om/när auktioneringen av nya utsläppsrätter upphör, inte längre kan leverera den prisnivå som avgifterna under CBAM är kopplade till.

Incitament till koldioxidförvaltning

Svemin välkomnar att EU-kommissionen tar sig an frågan om industriell koldioxidförvaltning. En omistlig del för att nå EU:s målsättning om klimatneutralitet till 2050, inte minst för de industrier som har utmaningar med att elektrifiera bort utsläpp då den industriella processen i sig skapar koldioxidutsläpp. Utmaningarna är dock många och Svemin delar EU-kommissionens problembeskrivning om otillräcklig lönsamhet, avsaknad av regelverk som täcker hela värdekedjan, risker i värdekedjan, otillräcklig koordinering i gränsöverskridande sammanhang samt otillräckliga incitament. Vad kommer det att kosta och vem ska betala m.m. Vi vet att många av teknikerna kommer att kräva enorma mängder energi vilket leder till att EU först, innan man söker lösningen i tekniska lösningar på utvecklingsstadiet med låg effekt i relation till kostnad, bör fokusera på att ställa om sin energimix till att bli fossilfri. Svemin vill också betona Sveriges bristande förmågor vad gäller gasinfrastruktur vilket kan leda till utmaningar för industrins omställning. Gasinfrastruktur är central för möjlighet till omställning både vad gäller koldioxidinfrastruktur och infrastruktur för andra viktiga industrigas som exempelvis vätgas.

Maria Sunér

Joakim Aspeheim

VD Svemin

Energi- och klimatansvarig, Svemin